

Andrzej Chodubski

Polityczne znaczenie udziału Wojska Polskiego w misjach zagranicznych ONZ i NATO

Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość 5, 300-309

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Andrzej Chodubski*

Polityczne znaczenie udziału Wojska Polskiego w misjach zagranicznych ONZ i NATO

Powszechnie zauważa się, że jedną z podstawowych globalnych tendencji ludzkości jest dążenie do unikania wojny jako środka rozwiązywania sporów. Podkreśla się przy tym, iż wojna jest rzeczywistością występującą w życiu kulturowym (ekonomicznym i społeczno-politycznym) od zarania tworzenia się organizacji politycznych. Wraz z rozwojem cywilizacyjnym, zwłaszcza w dziedzinie osiągnięć naukowo-technicznych, staje się coraz większym zagrożeniem dla ludzkości, mogącym nawet zniszczyć życie na Ziemi, co jest konsekwencją wynaleźnienia broni ostatecznej¹.

Współcześnie, mimo świadomości zagrożeń i podejmowania działań – zwłaszcza organizacyjnych – na rzecz ich wyeliminowania, obserwuje się nasilanie się przemocy, konfliktów i wojen. Następuje widoczny rozwój zbrojeń; angażuje się do nich świat nauki, przeznaczając na nie olbrzymie środki finansowe. Zauważa się, że wydatki zbrojeniowe wynoszą na godzinę około dwóch milionów dolarów; człowiek w ciągu swego życia poświęca na ten cel trzy- lub czteroletni dochód; czy jeszcze inaczej – za cenę jednego czołgu można wybudować tysiąc sal lekcyjnych dla trzydziestu tysięcy uczniów².

Instytucjonalnie istotne działania na rzecz wyeliminowania wojen z życia narodów od 1945 roku podejmuje Organizacja Narodów Zjednoczonych³. Została powołana w celu utrzymania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego, inicjowania i koordynacji współpracy między państwami, poszanowania zobowiązań międzynarodowych. 26 sierpnia 1945 roku podpisano Kartę Narodów Zjednoczonych,

* Prof. dr hab. Andrzej Chodubski, Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna, ul. Biskupia 24 b, 80-875 Gdańsk.

¹ Por. *Pokój w teorii i praktyce stosunków międzynarodowych*. Pod red. J. Kukułki. Warszawa 1991; *Świat i Polska u progu XXI wieku*. Pod red. M. Szczepaniaka. Toruń 1994; Cz. Mojsiewicz, *Globalne problemy ludzkości*. Poznań 1998; R. Zięba, *Europejska Polityka Bezpieczeństwa i Obrony*. Warszawa 2005.

² A. Peccei, *Przyszłość jest w naszych rękach*. Z upoważnienia aut. przeł. I. Wojnar. Przedmowę napisał B. Suchodolski. Warszawa 1987, s. 103.

³ Por. T. Łoś-Nowak, *Narody Zjednoczone. Między oczekiwaniem a spełnieniem*. Wrocław 1999.

uznaną za dokument konstytuujący instytucję. Przewiduje się w niej sankcje w przypadku nieprzebrzegania przyjętych postanowień, w tym użycie sił zbrojnych ONZ, w których skład wchodzi żołnierze z państw stałych członków Rady Bezpieczeństwa oraz innych państw. Polska jest uznawana za „członka-założyciela ONZ”. W warunkach przemian ustrojowych zachodzących od 1989 roku nasz kraj w znaczącym stopniu uczestniczy w realizacji wyzwań mających na celu rozwiązywanie konfliktów międzynarodowych. Jest uczestnikiem misji ONZ. Swoją obecność Polska zaznaczyła w⁴:

1. Tymczasowych Sił Zbrojnych Narodów Zjednoczonych w Libanie (UNIFIL). Polska, reprezentowana przez batalion logistyczny, uczestniczyła w działaniach międzynarodowych sił pokojowych nadzorujących wycofanie wojsk izraelskich w południowym Libanie;
2. Politycznym Kontyngencie Narodów Zjednoczonych w Iraku (UNGCI). Uczestniczyli w nim lekarze i pielęgniarki. Celem kontyngentu była międzynarodowa ochrona mniejszości kurdyjskiej w Iraku oraz dystrybucja pomocy humanitarnej;
3. Misji Obserwacji Narodów Zjednoczonych Irak–Kuwejt (UNIKOM). Polacy uczestniczyli w niej jako obserwatorzy wojskowi. Celem misji było prowadzenie nadzoru nad strefą zdemilitaryzowaną między Irakiem a Kuwejtem, co realizowały siły rozdzielająco-obszernicze;
4. Misji Narodów Zjednoczonych na rzecz Referendum w Saharze Zachodniej (MINURSO). Polacy uczestniczyli w niej jako personel obserwatorów. Celem misji było przeprowadzenie referendum w Saharze Zachodniej oraz nadzorowanie powrotu repatriantów, mających prawo do głosowania;
5. Specjalnej Komisji Narodów Zjednoczonych ds. Kontroli Rozbrojenia Iraku (UNSCOM). Komisja miała za cel nadzór nad realizacją zobowiązań Iraku do likwidacji broni chemicznych. Uczestniczyli w niej polscy oficerowie;
6. Siłach Narodów Zjednoczonych ds. Nadzoru Rozdzielenia Wojsk na Wzgórzach Golan (UNDOF). Polski kontyngent stanowił w siłach batalion piechoty (Polbatt). Celem sił był nadzór w strefie buforowej na Wzgórzach Golan zawieszenia broni po ataku izraelskim na Syrię;
7. Misji Obserwacyjnej Narodów Zjednoczonych w Angoli (UNAVEM III). Polacy uczestniczyli w siłach pokojowych wspomagających wprowadzenie w życie porozumienia pokojowego zawartego w 1994 roku między rządem Angoli a opozycją (UNITA);
8. Międzynarodowych Sił Policyjnych Narodów Zjednoczonych (UNIPTP). 26 przedstawicieli Polski, jako obserwatorzy w Bośni i Hercegowinie, uczestniczyło w misji mającej na celu nadzorowanie wprowadzania w życie porozumienia pokojowego z Dayton w aspekcie przestrzegania praw człowieka;

⁴ *Almanach wiedzy powszechnej 1998*. Pod red. R. Choromańskiego, K. Makowskiej. Warszawa 1998, s. 111–112.

9. Misji Obserwacyjnej Narodów Zjednoczonych w Prevlace (Chorwacja) (UNMOP). Jej celem były obserwacja i nadzór porozumienia serbsko-chorwackiego, zwłaszcza w zakresie demilitaryzacji Półwyspu Prevlaca, a w tym portu wojennego;
10. Misji Obserwacyjnej Narodów Zjednoczonych w Tadżykistanie (UNMOT). Siły obserwacyjne, w których brali udział Polacy, nadzorowały porozumienie o zaprzestaniu walk między stroną rządową a opozycją Tadżykistanu;
11. Tymczasowej Administracji Narodów Zjednoczonych we Wschodniej Sławonii, Baranii i Zachodnim Śremie (UNTAES). Celem misji był nadzór nad reintegracją regionu kontrolowanego przez Serbów z Chorwacją, jej urzeczywistnienie na podstawie porozumienia z 12 listopada 1995 roku. W misji uczestniczyło 62 Polaków, w tym jednostka GROM;
12. Komisji Nadzoru Państw Neutralnych w Korei (NNSC). Jej członkami byli polscy oficerowie.

Obok ONZ istotne wyzwania w zakresie rozwiązywania konfliktów międzynarodowych stały się celem Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego (NATO), utworzonej 4 kwietnia 1949 roku w Waszyngtonie⁵. Ów sojusz zakładał stworzenie związku wolnych państw, zainteresowanych utrzymywaniem pokoju i obroną swojej wolności, przy zachowaniu politycznej solidarności i odpowiednim wykorzystaniu czynnika wojskowego dla powstrzymania i – jeśli byłoby to konieczne – odparcia wszelkich możliwych form agresji przeciwko sobie. 12 marca 1999 roku Polska stała się członkiem NATO. Podczas obchodów pięćdziesięciolecia organizacji, 23–24 kwietnia 1999 roku, państwa członkowskie przyjęły nową Koncepcję Strategiczną. Wyrażono w niej przywiązanie do wspólnych wartości: demokracji, praw człowieka i rządów prawa. Oprócz wspólnej obrony podkreślono potrzebę wzmacniania bezpieczeństwa i stabilności w strefie euroatlantyckiej.

Problem bezpieczeństwa stał się też fundamentalną wartością w tworzącej się rzeczywistości Unii Europejskiej, której podstawowe zadania określono w Traktacie z Maastricht, podpisanym 7 lutego 1993 roku. W tak zwanym drugim filarze w strukturze UE – Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwo – jako podstawowe kierunki polityki bezpieczeństwa wymieniono: wzmocnienie bezpieczeństwa UE i jej państw członkowskich (finansowe aspekty obrony), rozbrojenie i utrzymanie pokoju, współpraca w ramach Unii Zachodnioeuropejskiej i NATO oraz (docelowo) wspólna europejska polityka bezpieczeństwa i obrony. W filarze tym w ramach polityki zagranicznej wskazano na wspieranie demokracji i praworządności, ochrony praw człowieka i podstawowych wolności, pomoc państwom określanym mianem trzecich oraz prowadzenie misji pokojowych⁶.

Misje, określane też mianem zadań petersburskich, wypracowała Unia Zachodnioeuropejska (organizacja międzypaństwowa o charakterze sojuszu woj-

⁵ Por. J. Kaczmarek, *NATO w systemie bezpieczeństwa świata*. Wrocław 1999; tenże, *NATO. Europa. Polska*. Wrocław 2000.

⁶ *Integracja europejska. Wstęp*. Pod red. K. A. Wojtaszczyka. Warszawa 2006, s. 21.

skowego, założona 5 maja 1955 r.). 19 czerwca 1992 roku przyjęła ona zadanie prowadzenia misji na bazie swoich sił zbrojnych, złożonych z wydzielonych narodowych i wielonarodowych formacji (np. Eurokorpus). Po utworzeniu 10–11 grudnia 1999 roku w ramach trzeciego filaru UE, Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony, misje stały się obszarem działania wyłącznie Unii Europejskiej⁷. Ich ważna funkcja to prowadzenie operacji humanitarnych i ratowniczych, mają też charakter misji pokojowych, służą wykonywaniu zadań bojowych w zakresie opanowywania sytuacji kryzysowych, także przywracania pokoju (również poza obszarem państw członkowskich). Zadania realizuje się zwykle we współpracy z NATO, a w tym z jej organem – Stałą Radą Bezpieczeństwa. ONZ jako ważne zadanie stawia urzeczywistnianie idei prowadzenia pokojowych operacji, których celem jest pomoc władzom państwowym w utrzymaniu porządku. W działalności ONZ przewidziano sankcje w przypadku nieprzestrzegania postanowień Karty Narodów Zjednoczonych, między innymi użycie sił ONZ, w których skład wchodzi żołnierze z tych państw, zarówno stałych członków Rady Bezpieczeństwa, jak i innych państw.

Znaczącą jest uczestnictwo Polaków w misjach pokojowych spełnianych przez organizacje bezpieczeństwa i współpracy w Europie. Pod tym względem zwraca uwagę nasz udział w⁸: 1. Estonii – doradztwo w sprawie statusu mniejszości etnicznych, w tym Rosjan, 2. Łotwie – doradztwo w sprawie problemów narodowościowych i etnicznych, a zwłaszcza statusu Rosjan, 3. Macedonii – łagodzenie ewentualnych konfliktów etnicznych, 4. Mołdawii – ułatwianie wycofania rosyjskiej XIV Armii, 5. Gruzji – mediacja między władzami Gruzji i Abchazji, 6. Tadżykistanie – mediacja między władzami a opozycją muzułmańską, 7. Ukrainie – mediacja w kwestii Krymu, 8. Rosji (Czeczenii) – działania na rzecz pojednania przez ułatwianie dostarczania pomocy humanitarnej oraz wspomaganie rozwoju instytucji demokratycznych, 9. Bośni i Hercegowinie – misje mające na celu wspieranie ombudsmanów (rzeczników praw obywatelskich) i przygotowanie wyborów, 10. Chorwacji – mediacje w konfliktach z mniejszościami: serbską i muzułmańską, 11. Nagornym Karabachu – mediacje w konflikcie między Ormianami i Azerami.

W misjach pokojowych zaznacza swą obecność polskie duszpasterstwo wojskowe⁹. W kontyngencie wojskowym polscy kapelani są szczególnie aktywni w: 1. Afganistanie, Republice Tadżykistanu i Republice Uzbekistanu, 2. Bośni i Hercegowinie, 3. Brukseli (Polskie Przedstawicielstwo Wojskowe przy Komitecie Wojskowym Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego), 4. Republice Iraku, 5. Demokratycznej Republice Kongo, 6. Kosowie, 7. Libanie, 8. Syrii.

⁷ Tamże, s. 238.

⁸ *Almanach wiedzy powszechnej...*, dz. cyt., s. 112–113.

⁹ *Schematyzm Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego 2000*. Warszawa 2000, s. 345–350; Z. Kępa, D. Berezowska, *Skrócony informator Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego. Stan na dzień 10 września 2006 roku*. Warszawa 2006, s. 13–14.

Udział Polski w misjach pokojowych ONZ i NATO jest wyrazem zaangażowania w urzeczywistnianie idei pokoju na świecie; podzielania przeświadczenia o konieczności wspólnego rozwiązywania problemów i wprowadzania ładu globalnego.

Polska, wiążąc się ze strukturami Unii Europejskiej oraz jej instytucjami stojącymi na straży ładu i bezpieczeństwa międzynarodowego, opowiada się, między innymi, za¹⁰: 1. zbudowaniem globalnego, wzajemnego bezpieczeństwa państwa i odejściem od klasycznego podejścia – poszukiwania bezpieczeństwa pojedynczego państwa, 2. dążeniem do rozwiązywania konfliktów tylko w sposób pokojowy, metodami politycznymi, 3. wyeliminowaniem wojny, siły i groźby użycia siły ze sfery stosunków międzynarodowych, 4. szerszą niż dotychczas działalnością na rzecz przygotowania społeczeństw do życia w pokoju, wzajemnej tolerancji, pokojowego współżycia i współpracy. W polityce tej istotne jest doświadczenie gehenny wojennej, zwłaszcza II wojny światowej. W procesach decyzyjnych uczestniczą nadal ludzie, którzy bezpośrednio doświadczyli tej rzeczywistości. Nie zapomina się, że straty ludzkie w okresie II wojny światowej w Polsce szacuje się na sześć milionów, w tym 5,7 mln stanowiła ludność cywilna.

Udział Wojska Polskiego w misjach pokojowych ONZ i NATO jest też w istotnej mierze znakiem unifikacji świata¹¹; jest wyrazem poświęcania przez polityków i społeczeństwo coraz większej uwagi sprawom dotyczącym całego globu, tworzenia się organizacji międzynarodowych, rozwoju prawa międzynarodowego. W tym samym czasie dochodzi jednak do sprzeciwu wobec procesów unifikacji. Narody i państwa czują się niedowartościowane, a w ślad za tym dochodzi do buntów mniejszościowych, zwłaszcza narodowościowych, etnicznych, religijnych, językowych. Niektóre grupy narodowościowe i etniczne domagają się autonomii, ustępstw, a nawet suwerenności. Wyraźnie widać to w Europie.

Charakterystyki współczesnego świata pokazują narastanie w nim coraz większej liczby sprzeczności¹². Wiąże się to przede wszystkim z dwubiegowością jego rozwoju, z unifikacją z jednej strony, a potrzebą upodmiotowienia społeczności lokalnych z drugiej. Podstawowa forma organizacji politycznej społeczeństwa – państwo – jest z jednej strony osłabiane na rzecz tworzenia się zsynkretyzowanego ładu globalnego, a z drugiej strony obserwuje się tendencje tworzenia nowych jego struktur, na podstawie różnych kryteriów, między innymi językowych, wyznaniowych, etnicznych, co w konsekwencji prowadzi do głębokich sprzeczności i konfliktów oraz wojen.

Z punktu widzenia Polski jest to również ważny problem; wciąż żywa jest pamięć o rzeczywistości zaborczej, walkach narodowowyzwoleńczych, walkach

¹⁰ Cz. Mojsiewicz, *Świat, w którym żyjemy*. Poznań 2003, s. 85.

¹¹ Por. E. Polak, *Przemiany cywilizacji współczesnej w sferze kultury materialnej*. Gdańsk 1996, s. 143–147; L. W. Zacher, *Gry o przyszłe światy*. Warszawa 2006, s. 138–142.

¹² Por. *Spory i konflikty międzynarodowe. Aspekty prawne i polityczne*. Pod red. W. Malendowskiego. Wrocław 2000.

pod sztandarami „Za wolność naszą i waszą” czy walkach na różnych frontach II wojny światowej (m.in. pod Narwikiem, Tobrukiem, Monte Cassino, Bredą). Postrzega się wagę państwa w życiu narodu. Obecnie z jednej strony uznaje się prawo narodów i grup etnicznych do suwerenności, z drugiej zaś zauważa się siłę procesów unifikujących świata, generowanych przez mocarstwa. W tej sytuacji małe podmioty organizacji życia politycznego jawią się jako niemogące sprostać wyzwaniom partnerstwa międzynarodowego, a nawet wymogom nowoczesnej instytucjonalizacji życia kulturowego, co w konsekwencji wywołuje konflikty międzynarodowe. Ujawnia się w tej sferze sprzeczność między absolutyzacją idei państwa a rzeczywistością determinującą jego rozwój kulturowo-cywilizacyjny.

Społeczności wyłaniające się w sferze funkcjonowania państwa w przemożnej mierze wyodrębniają się na tle kwestii narodowościowych i etnicznych¹³. Z jednej strony uznaje się za fundamentalną wartość przestrzeganie praw człowieka. Prawa człowieka traktuje się jako nadrzędne wobec ustawodawstwa państwowego, kształtuje się globalną świadomość przynależności do społeczności światowej, z drugiej jednak strony do głosu dochodzą dążenia do podkreślania odrębności narodów i grup etnicznych, budzenia tożsamości odrębności, pielęgnowania dziedzictwa przeszłości w wymiarze również odrębności, nierzadko w formach mitologizacji.

Problem mniejszości narodowych i grup etnicznych ma swą specyfikę w Polsce¹⁴. Polska jest wprawdzie postrzegana jako kraj wielonarodowościowy, gdzie od zarania organizacji państwa zamieszkują różne narodowości, które wnoszą znaczący wkład do polskiego dziedzictwa kulturowego, uważają się za luminary polskiej kultury i sztuki, ale na Polaków patrzy się też przez pryzmat małej tolerancji, narodowych fobii wobec niektórych narodowości i grup etnicznych, zwłaszcza wobec społeczności żydowskiej. Niemniej w polityce państwa prymatem jest przychylność wobec tak zwanych obcych oraz mniejszości narodowych i etnicznych. W misjach pokojowych służących zażegnaniu konfliktów narodowych i etnicznych Polacy uczestniczą jako negocjatorzy, rozjemcy, dyplomaci.

Obszarem działania misji pokojowych są przede wszystkim przestrzenie pograniczne, nazywane często kresami. To szczególne terytoria¹⁵. Krzyżują się w nich różne lądy kulturowe, osadzone zazwyczaj w wielowiekowej historii zmagani i współdziałania. W przestrzeniach tych w procesie dziejowym zwykle odgórnie dokonano „przemieszania” ludności, języków i wpływów kulturowych. Rzeczywistość ta ukształtowała specyficzny typ osobowości, którą wyróżniają takie akceptowane kulturowo właściwości, jak: odwaga w działaniu cywilizacyj-

¹³ Por. E. Gellner, *Narody i nacjonalizm*. Przeł. T. Hołówka. Warszawa 1991; G. Janusz, P. Bajda, *Prawa mniejszości narodowych. Standardy europejskie*. Warszawa 2000.

¹⁴ Por. A. Chodubski, *Mniejszości narodowe w dziejach polskiej cywilizacji*. [W:] *Meandry cywilizacyjne, kwestie narodowościowe i polonijne*. Pod red. A. Chodubskiego. Toruń 1996, s. 43–55.

¹⁵ Por. A. Chodubski, *Cywilizacyjna interpretacja kresów*. [W:] *Granice i pogranicza. Historia codzienności i doświadczeń*. Pod red. M. Liedke, J. Sadowskiej, J. Trynkowski. Białystok 1999, s. 113–125.

nym, przedsiębiorczość, krytycyzm wobec otaczającej rzeczywistości, tolerancja wobec różnych postaw, zachowań, działań, chociaż zauważa się także negatywne cechy takiej osobowości, na przykład: skłonność do podejmowania doraźnych działań, posługiwanie się ładem „skrótów” życia społeczno-ekonomicznego, nieufność, funkcjonowanie w dwóch światach (oficjalnym i prywatnym), niski stopień lojalności wobec instytucji życia kulturowego, w tym też wobec ludzi. Rzeczywistość kresowa z jednej strony generuje istotne wartości z punktu widzenia unifikacji świata, między innymi synkretyzm cywilizacyjny, różnorodność kultur i subkultur, tolerancję wobec różnych systemów wartości, z drugiej zaś jest rzeczywistością podatną na konflikty, wojny, których fundamentem są nierówności ekonomiczne, bytowe, uprzywilejowania w sferze życia kulturalnego, wyznaniowego, odmienność zwyczajów, obyczajów. Egzemplifikację tej rzeczywistości stanowią Bałkany. Ścierają się w tej przestrzeni pozostałości panowania macedońskiego, rzymskiego, osmańskiego, habsburskiego, oddziaływania rosyjskiego. Powodowały one „przemieszczanie się” ludności, postrzeganej wspólnie jako „tygiel narodów”. Narodowości, pielęgnując odrębność swego dziedzictwa kulturowego, w sytuacji przemian ustrojowych dążą do uzyskania jak największych praw, przywilejów, co prowadzi do sytuacji konfliktowych.

Polacy legitymują się pod tym względem opinią społeczności przywiązanej do ideałów wolności, samorządności, unijności. Wartości te wielce korzystnie wyróżniają Polskę na tle instytucji politycznych Europy. Cechy te są też istotne w kształtowaniu ładu europejskiego. W instytucjach Unii Europejskiej podkreśla się wartość wolności, co zaowocowało przemianami ustrojowymi nie tylko w Polsce, ale także w Europie Środkowo-Wschodniej. W funkcjonowaniu instytucji szczególnie wymiar mają porozumienia, układy, umowy, traktaty wypracowane na gruncie zasad demokracji oraz praw człowieka.

W prognostycznym oglądzie nierzadko wskazuje się, że głównym źródłem konfliktów staną się „styki cywilizacji”. Od początku lat dziewięćdziesiątych, za ustaleniami Samuela P. Huntingtona (amerykańskiego uczonego), wymienia się siedem głównych kręgów cywilizacyjnych¹⁶: 1. chiński, 2. hinduistyczny, 3. muzułmański, 4. słowiańsko-prawosławny, 5. zachodni (obejmujący Amerykę Północną, Europę Zachodnią i Środkową), 6. latynoski (Ameryka Południowa i Środkowa) oraz 7. japoński. Poza tą klasyfikacją pozostaje Afryka, wskazuje się bowiem, że nie ma ona wyraźnie sprecyzowanej odrębności cywilizacyjnej. Prognoza przewiduje pojawienie się nowego modelu ładu światowego. Następować będzie odchodzenie od rzeczywistości dwubiegunowej na rzecz porządku wielobiegunowego i wielokulturowego. W tej sytuacji będzie tracić swe wpływy Zachód, a odzyskiwać będą dawną „światłość” kultury azjatyckiej. Zmiany demograficzne (wyraźne zmniejszanie się populacji w kręgach zachodnim i sło-

¹⁶ Por. S. P. Huntington, *Zderzenie cywilizacji i nowy kształt ładu światowego*. Przeł. H. Jankowska. Warszawa 1997.

wiańsko-prawosławnym, a znaczące powiększanie się w kręgach muzułmańskim i chińskim) mogą generować poważne konflikty sąsiedzkie, co wiąże się z migracjami przesiedleńczymi.

Kwestie kulturowo-cywilizacyjne stanowią istotną barierę w kształtowaniu ładu globalnego. Są one też rzeczywistością utrudniającą funkcjonowanie misji pokojowych. Nierzadko misje postrzega się jako „siłę” wroga, niszczącą dziedzictwo przeszłości danych kultur i cywilizacji. Postrzega się je jako nową formę kolonizacji. Ich obecność w odmiennych kręgach kulturowo-cywilizacyjnych postrzega się też jako ogniwo generujące rzeczywistość konfliktową. W tej sytuacji misje pokojowe muszą przystosować się do wielu fundamentalnych wymogów charakterystycznych dla przestrzeni, w których się znajdują; znamienne jest to zwłaszcza dla kręgu cywilizacji muzułmańskiej. Z podobnym zjawiskiem można się również zetknąć w przestrzeni kaukaskiej, bałkańskiej, jak też zachodniej, w kręgu chrześcijańsko-katolickim.

Charakterystyka współczesnych konfliktów pokazuje, że „nigdzie nie ma wojny międzynarodowej. Wszędzie są to walki wewnętrzne, o charakterze lokalnym i, co istotne, nie rozprzestrzeniające się. Odwrotnie: gdy wybucha konflikt, społeczność światowa natychmiast stara się ograniczyć jego zasięg i zlokalizować spór [...], do-
tąd światowe zagrożenie pojawiło się wskutek konfliktów międzypaństwowych lub rozbieżnych grup państw [...] Dziś tego nie ma. Nie więcej niż jeden procent ludności zaangażowany jest w konfliktach zbrojnych. Jeden procent! Przy całej tragedii i nieszczęściu tych ludzi oznacza to, że reszta planety nie jest objęta wojną. Oczywiście grożą jej inne niebezpieczeństwa. Tu jednak wielkiej manipulacji dokonują media: wyolbrzymiają drobne starcia, walki plemienne czy religijne, pokazują efektowne obrazki: płonący czołg, dziecko z kałasznikowem itp. tym samym odwracają naszą uwagę od rzeczywistych zagrożeń – bo te nie są już tak telewizyjne”¹⁷.

Wojny postrzega się jako rzeczywistość, której nie można uniknąć. Warto przypomnieć w tym kontekście przesłanie Lwa Trockiego: „Możesz nie zajmować się wojną, ale wojna zajmie się tobą”¹⁸. Zauważa się, iż obecnie odeszły w przeszłość rewolucjonistyczne poglądy o tym, że wojny służą rewolucjonistom. Nadal jednak są zbrojenia i olbrzymie wydatki z tym związane. Nadal jest ogrom potrzeb wymagających zaspokojenia, ale brakuje pieniędzy. Budżety wojskowe są uprzywilejowane¹⁹.

W rzeczywistości globalnej, przeobrażającej się pod wpływem takich czynników, jak postęp naukowo-techniczny, kształtowanie międzynarodowego ładu prawnego, uznawanie edukacji za siłę postępu i rozwoju cywilizacyjnego, szczególnie uwagę zwraca się na tworzenie armii zawodowych (kadry zawodowej).

¹⁷ „Tygodnik Powszechny” – Apokryf, nr 11, czerwiec 1997 r.; Cz. Mojsiewicz, *Leksykon problemów międzynarodowych i konfliktów zbrojnych*. Wrocław 1998, s. 259–260.

¹⁸ Cyt. za: A. i H. Toffler, *Wojna i antywojna. Jak przetrwać na początku XXI wieku?* Przeł. B. i L. Budreccy. Poznań 2006, s. 6.

¹⁹ Cz. Mojsiewicz, *Globalne problemy ludzkości...*, dz. cyt., s. 51.

Obraz misji Wojska Polskiego, a zwłaszcza uwarunkowań ich funkcjonowania w ramach ONZ i NATO jako rzeczywistości globalnej, pozwala sformułować następujące spostrzeżenia:

1. Polska sytuuje się w ładzie międzynarodowym jako polityczny podmiot koncentrujący się na urzeczywistnieniu idei konieczności wspólnego rozwiązywania problemów, w tym konfliktów, oraz na wprowadzaniu ładu globalnego.
2. Promując idee: wolności, samorządności, unijności, Polska sytuuje się wśród nowoczesnych państw wzmacniających zasady demokracji, przestrzegania praw człowieka, solidarności międzynarodowej.
3. Funkcjonowanie Polaków w misjach międzynarodowych, dowodzące ich wojskowego profesjonalizmu, nienaganych postaw moralnych, etycznych, prawnych, jak też urzeczywistniania przez nich wartości współczesnej cywilizacji (m.in. otwartości na znaki nowych rozwiązań naukowo-technicznych, nowoczesną edukację, synkretizm cywilizacji, tolerancję wobec różnych kultur i subkultur), przynosi Polsce uznanie i szacunek opinii międzynarodowej oraz instytucji międzynarodowych zajmujących się problemami bezpieczeństwa, w tym przeciwdziałaniem wszelkim formom przemocy.
4. Doświadczenie Polaków w funkcjonowaniu misji wojskowych pozwala uświadomić skalę narastania współcześnie sprzeczności interesów, wybuchania konfliktów i wojen oraz złożoności kulturowo-cywilizacyjnej w ich przewyżnianiu i rozwiązywaniu.
5. Funkcjonowanie misji pokojowych ujawnia kryzys tradycyjnych instytucji demokratycznych. Z jednej strony pokłada się w nich istotne nadzieje na kształtowanie bezpieczeństwa międzynarodowego, na generowanie tolerancji, porozumienia, współpracy w unifikującym się cywilizacyjnie świecie, z drugiej zaś – zauważa się nasilanie się sprzeczności interesów o różnym podłożu, które prowadzą do wojen. Światowe mocarstwa mają pełną świadomość tego stanu rzeczy, dlatego też wciąż doskonałą swą sferę zbrojeniową, włączają w nią myśl naukowo-techniczną i ponoszą olbrzymie koszty.

W Polsce ta rzeczywistość jest uświadamiana politycznie. Ujawniające się złożoności w funkcjonowaniu ładu instytucjonalnego próbuje się rozwiązywać przez wiązanie się z nowo tworzącymi się instytucjami Unii Europejskiej. Misje pokojowe są elementem składowym urzeczywistniania tej strategii.

Summary

Political significance of the Polish Army participation in foreign UN and NATO missions

The author confronts the attempts and activities towards the elimination of war and conflicts in the world with the increase in violence and armament. Poland participates in resolving international conflicts in various UN and NATO missions. The author discusses the strategy of these organizations and the Polish participation in fulfilling their tasks. By participating in UN and NATO peace-keeping missions, Poland expresses her involvement in promoting peace and safety in the world. Poland is respected and appreciated internationally as this involvement epitomizes world unification as well as reaction to world problems.